

פורום "פרחי משפט א'": פליטות פה ושם – הנושא המשפטי

אנו שמחים לחנוך פורום חדש של "המשפט ברשת: זכויות אדם" בקתדרה לזכויות אדם ע"ש אמיל זולא¹ – פורום "פרחי משפט", אשר יתפרסם כחלק ממבזקי הארות הפסיקה של כתב העת. פורום זה מבקש להעניק את הבמה לסטודנטיות ולסטודנטים למשפטים לתואר ראשון או שני אשר ברצונן/ם להעלות על הכתב ניתוח הנוגע לסוגיות עדכניות בתחום זכויות האדם. הפורום מאפשר למשפטנים צעירים ליטול חלק בשיח האקדמי בנושא זכויות האדם בישראל ובעולם.

שלושת הסטודנטים אשר חונכים את הפורום הם **גבריאל כהן** מבית הספר למשפטים ע"ש חיים שטריקס, המסלול האקדמי המכללה למינהל ואורי פומסון ודוד זלוטוגורסקי מהפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית. שלוש הרשימות עוסקות בתחום דיני הפליטים בראי המשפט הבין-לאומי בכלל, ותוך התייחסות למצב בישראל ברמה החוקית והמעשית בפרט. שני הגורמים העיקריים שעוררו את ההשראה לשלוש הרשימות היו העתירה שהוגשה בפרשת סרג' אדם², ובמסקנות הוועדה לטיפול בסוגיית המסתננים בישראל (להלן: "דו"ח ועדת סופר")³.

בבסיס פרשת סרג' אדם עמדה עתירה כנגד חוקתיות החוק למניעת הסתננות⁴ אשר אפשר להחזיק במשמורת במשך שלוש שנים מסתננים שהוצא נגדם צו גירוש על ידי שר הביטחון. בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ פסק כי תקופת משמורת של שלוש שנים, שנקבעה בסעיף 30א⁵, אינה חוקתית ועומדת בסתירה לחוק היסוד: כבוד האדם וחירותו. לאור זאת, נקבע כי יש לבטל את הסעיף. כמו כן, עד שייקבע הסדר חוקי אחר על ידי הכנסת, הורה בית המשפט כי תוענק למדינה תקופת זמן של 90 ימים להתארגנות הרשויות לבחינה פרטנית של המסתננים השוהים במשמורת בהתאם להסדרי חוק הכניסה לישראל.

מן הצד השני, מסקנות הוועדה לטיפול בסוגיית המסתננים בישראל, בראשות פרופ' ארנון סופר, גיבשה המלצות בשלושה מישורים – מניעת הסתננות, תקופת שהיית המסתננים בארץ ושלב ההרחקה. בין המלצות ביחס למישור הראשון (מניעת הסתננות), המליצה הוועדה (מבלי למצמץ) כי יש לבחון את מדיניות הפתיחה בירי במקרה של ניסיון הסתננות, תוך הבהרה כי "אם אנו חפצים לעצור את 'השיטפון' יש להיות קשוחים במקרים הראשונים

1 מידע נוסף על פעילות הקתדרה, תוכלו למצוא באתר – www2.colman.ac.il/zolahrc

2 בג"ץ 7146/12 סרג' אדם נ' הכנסת (פורסם בנבו, 16.9.2013)

3 הוועדה לטיפול בסוגיית המסתננים לישראל המלצות צוות משימה לעצירת ההסתננות לישראל ולהרחקת אלה השוהים

4 בישראל שלא כחוק (2012) (להלן: "דו"ח ועדת סופר").

5 חוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט), תשי"ד-1954.

ס' 30א לחוק למניעת הסתננות.

והשמועות תגענה עד למובילים בסיני וקהיר לאריתריאה או סודן".⁶ בנוגע למישור השני (שהייה בארץ), המלצות הוועדה נוסחו בהתאם לעיקרון המנחה של "צמצום והגבלת תנועת המסתננים בתוך ישראל עד להוצאתם אל מחוץ לגבולותיה".⁷ לבסוף, ביחס למישור השלישי (הרחקה), הציעה הוועדה מספר דרכים לקידום הרחקתם של מסתננים כגון בחינת האפשרות של מדינה שלישית בטוחה או הענקת תמריץ כספי לבני אדם על מנת שאלו יצאו מהמדינה.⁸ עוד ציינה הוועדה כי יש לבחון את ההסכמים הבין-לאומיים עליהם חתמה ישראל והבהירה כי "אסור להתבלבל, ביטחונה הלאומי של ישראל חשוב יותר מחתימה על ניירות שנחתמו באו"מ או באירופה ונמצאות לא רלבנטיות לאזור ולישראל במיוחד".⁹

על רקע זה נולדו שלוש הרשימות שחונכות את פורום "פרחי משפט", וכל אחד משלושת הכותבים בחר לעסוק בהיבטים ייחודיים ושונים בסוגיה מורכבת זו. **גבריאל כהן** בחר לבחון את חוקיות מדיניותה של מדינת ישראל בעיני המשפט הבין-לאומי בניסיון לעצור את תופעת ההסתננות, ובמיוחד בחן אם רשאת המדינה להחזיק במעצר מנהלי בני אדם לתקופה של שלוש שנים. **אורי פומסון** בחר לבחון את מעמדם של מבקשי מקלט, בראי האמנה בדבר מעמדם של פליטים, שהוצא כנגדם צו גירוש. כמו כן, הרחיב **אורי** את יריעת הדיון לגבי זכויותיהם של בני האדם המוחזקים במשמורת ובחן את חוקיות החזקתם גם לאור דיני זכויות האדם הבינלאומיים. **דוד זלוטוגורסקי** החליט לדון בקשר בין מצב החירום בישראל, תיקון 3 לחוק למניעת הסתננות (עבירות שיפוט), התשי"ד-1954 (שבגינה הוגשה העתירה בפרשת סרג' אדם) והרטוריקה בקרב ההנהגה בישראל. על רקע זה, בחן **דוד** אם רשאת ישראל לחרוג ממחויבויותיה הבין-לאומיות מכוח אמנת הפליטים נוכח מצב החירום, או לאור המספר הגדול של בני אדם שהסתננו לשטח המדינה.

מעבר לפרי עטם של הכותבים, בלחיצה עליהם.

אורי פומסון – מבקשי מקלט בישראל: חוקי, בלתי-חוקי או משהו לא ברור באמצע? הרהורים – מזווית המשפט

הבין-לאומי בנוגע לחוק למניעת הסתננות (עבירות שיפוט)

גבריאל כהן – עצירת ה"הסתננות" האפריקנית לישראל והרחקתם של אלה השוהים בה שלא כדין – גישת המשפט הבין-

לאומי

דוד זלוטוגורסקי – חריגה ממחויבויות האמנה בדבר מעמדם של פליטים בזמני חירום בישראל

6 דו"ח ועדת סופר, לעיל ה"ש 3, בעמ' 11.

7 שם, בעמ' 12.

8 שם, בעמ' 13.

9 שם.